

Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar

Editörler:

Yakup Bulut

Veysel Eren

Sedat Karakaya

Abdullah Aydın

Editörler: Yakup BULUT, Veysel EREN, Sedat KARAKAYA, Abdullah AYDIN

**KURAMDAN UYGULAMAYA YEREL YÖNETİMLER VE
KENTSEL POLİTİKALAR**

ISBN 978-605-364-618-1

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2013, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları

Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri
kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt
ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında
yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları
satın almamasını diliyoruz.

1. Baskı: Kasım 2013, Ankara

Yayın-Proje Yönetmeni: Ayşegül Eroğlu

Dizgi-Grafik Tasarım: Didem Kestek / Cemal İnceoğlu

Kapak Tasarımı: Selda Tunç

Baskı: Sarıyıldız Matbaacılık Ltd. Şti.

İvogsan Ağaç İşleri Sanayi Sitesi 523. Sk. No:31

Yenimahalle-ANKARA

(0312-395 99 94)

Yayıncı Sertifika No: 14749

Matbaa Sertifika No: 23593

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

E-ileti: pegem@pegem.net

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KENTLEŞME, KENTSEL ALANIN KULLANIMI VE İMAR

75	<i>METROPOLLEŞME DİNAMİKLERİ BAĞLAMINDA MERSİN İÇİN BİR YEREL YÖNETİM VE KENTLEŞME PROJEKSİYONU</i>	185
	Prof. Dr. Ahmet ÖZER	
85	<i>TOPLU TAŞIMA AĞLARI ÜZERİNDE GÜZERGAH OPTİMİZASYONU PROBLEMİNE EN AZ AKTARIM ODAKLI BİR ÇÖZÜM YAKLAŞIMI</i>	193
	Doç. Dr. Tuba YAKICI AYAN & Öğr. Gör. Ali AKAY	
97	<i>KENTSEL ALANLARDAKİ PEYZAJ MİMARLIĞI ÇALIŞMALARINDA COĞRAFİ BİLGİ SİSTEMLERİNİN ÖNEMİ: HATAY ÖRNEĞİ</i>	201
	Dr. Aysel GÜZELMANSUR & Yrd. Doç. Dr. Aylin SALICI	
112	<i>BELEDİYE MECLİSİ İMAR KOMİSYONLARININ ÜYE PROFİLİ: MARMARA BÖLGESİ ÖRNEĞİ</i>	207
	Doç. Dr. Tarkan OKTAY	

BEŞİNCİ BÖLÜM

YEREL SİYASET VE DEMOKRATİKLEŞME TARTIŞMALARI

121	<i>6360 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YASASI İLE YEREL YÖNETİMLERİN YAPISINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLERİN TÜRKİYE'NİN DEMOKRATİKLEŞME SÜRECİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ</i>	223
	Doç. Dr. Abdulkadir BAHARÇİÇEK	
135	<i>YEREL YÖNETİMLERDE ETKİNLİK-DEMOKRASİ DİYALEKTİĞİNİ AŞMAYA YÖNELİK BİR MODEL ÖNERİSİ: BİRLİKLER, KOMİSYONLAR VE MAHALLELER</i>	230
	Doç. Dr. S. Ulaş BAYRAKTAR	
151	<i>YERELLİKTEN BÖLGESELLİĞE, YEREL DEMOKRASİDEN YEREL BÜROKRASİYE: BÜYÜKŞEHİR YÖNETİMİ</i>	235
	Prof. Dr. Hikmet KAVRUK	
165	<i>TÜRKİYE'DE KATILIM SORUNU VE TABANDAN TAVANA DEMOKRASİ İNŞASINDA KENTSEL SİYASETİN ROLÜ</i>	247
	Doç. Dr. A. Baran DURAL & Öğr. Gör. Emre CON	

BELEDİYE MECLİSİ İMAR KOMİSYONLARININ ÜYE PROFİLİ: MARMARA BÖLGESİ ÖRNEĞİ**Doç. Dr. Tarkan Oktay**

İstanbul Medeniyet Üniversitesi, SBF., tarkan.oktay@medeniyet.edu.tr

ÖZET

Yerel yönetimlerde halkın seçimi ile oluşan meclislerin, toplumdaki kesimleri ne derecede temsil ettiği, yerel siyaset bağlamında temel tartışma alanını oluşturmaktadır. Yerel siyasetin temel aktörü olan belediye meclisleridir. Meclislerdeki karar alıcıların demografik, sosyal ve ekonomik özellikleri, toplumun hangi kesimlerinin burada yer aldığı tespit edilmesi bakımından önem taşımaktadır. Belediye meclislerindeki karar alma sürecinin önemli unsurlarından birini ihtisas komisyonları oluşturmaktadır. "Marmara Bölgesi'ndeki Belediye Meclisleri Komisyonlarının Üye Profili" adını taşıyan araştırma kapsamında 95 belediyedeki 512 komisyonla ilgili bilgiler elde edilmiştir. Bu bildiri, "Marmara Bölgesi'ndeki Belediye Meclisleri Komisyonlarının Üye Profili" adını taşıyan araştırmanın imar komisyonlarına ilişkin bilgilerinden yararlanarak hazırlanmıştır. İmar komisyonları üyelerinin profili eğitim, cinsiyet, meslek ve yaş gibi kantitatif ve kalitatif değişkenler bakımından frekansa dayalı ve çapraz biçimde analiz edilmektedir. İmar komisyonları erkek üye ağırlıklı, orta eğitilmiş ve orta yaşlı bir görünüme sahiptir. Mesleki yapı belediyenin ölçeğine göre değişiklik göstermektedir. Ayrıca, bazı üyelerin mesleklerinde etik problemler bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetim, Yerel Siyaset, Belediye Meclisi, İmar Komisyon.

THE PROFILE OF MEMBERS IN THE ZONING COMMISSIONS OF MUNICIPAL COUNCILS**Abstract**

The extent of the representation of councils by public choice in Local Government constitutes the main discussion area in the context of local politics. The main actor in local politics is municipal councils. Demographic, social and economical characteristics of decision makers in the councils are significant in terms of determining what parts of society is taking place there.. An important element of decision making process in the municipal councils are commissions. Within the scope of the research "The Profile of Members in the Municipal Councils Commissions in Marmara Region" information about 512 commissions in 95 different municipalities is gathered. This paper is prepared according to information about reconstruction commissions in the research "The Profile of Members in the Municipal Councils Commissions in Marmara Region". The profile of the members of zoning commissions is analyzed in terms of qualitative and quantitative variables such as education, sex, occupation and age basing on frequency in a crosswise way. The members of the zoning commissions are predominantly male having secondary education and middle age. Occupational structure varies according to the scale of municipalities. Additionally, in the occupation of some members there are ethical problems.

Keywords: Public Administration, Public Policy, Municipal Parliament, Reconstruction Commission.

GİRİŞ

Demokratik siyasal rejimlerde, kamu yönetiminin halka daha yakın ölçekteki yapılarını yerel yönetimler oluşturmaktadır. Bu nedenle yerel yönetimler demokratik kurumların önde gelenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Yerel yönetimlerin halkın seçimi ile göreve gelen organlara sahip olması, onların kamu hizmeti sunma özellikleri yanında siyasal niteliklerinin de öne çıkmasını sağlamaktadır.

Yerel yönetimlerde halkın seçimi ile oluşan meclislerin, toplumdaki kesimleri ne derecede temsil ettiği, yerel siyaset bağlamında temel tartışma alanını oluşturmaktadır. Bu tartışmanın iki yönü bulunmaktadır. İlki, tüm boyutları ile seçim sürecinin toplumsal kesimlerin meclise optimal düzeyde yansımaları sağlamaya elverişli olup olmamasıdır. İkincisi ise, meclisteki temsilcilerin aldıkları kararlar üzerinde hangi iradenin ne düzeyde etkili olduğudur. Temsil ettikleri halkın iradesi mi, yoksa halkın iradesinin önüne geçen oligarşik grupların, bürokratik yapıların veya çıkar gruplarının iradesi mi? Demokrasi açısından temsilcinin seçmenleri ile aynı özellikleri taşımasından daha çok, temsil ettiği kesimin taleplerine duyarlı olması ve onların kamu yararı çerçevesindeki çıkarlarını savunması daha önemlidir. Şehirlerde yerel siyasetin temel aktörü belediye meclislerindeki karar alıcıların demografik, sosyal ve ekonomik özellikleri, toplumun hangi kesimlerinin meclislerde yer aldığı tespit edilmesi bakımından önem taşımaktadır. Karar alıcıların profilinin çok yönlü olarak haritalanması ve karar alma mekanizmasının analizi, yerel ve yerel üstü siyasal aktörlerin belediye meclislerindeki karar alma süreçlerini etkileme çabalarının anlaşılmasında önemli veriler sağlamaktadır. Bu çalışmaların belli zaman aralıkları ile yapılması durumunda toplumsal gelişmeler yanında karar alıcıların profillerinin de nasıl değiştiğini izlemek mümkün olabilmektedir. Belediye meclisleri ile ilgili çok yönlü haritalama çalışmalarını bu kapsamda değerlendirmek mümkündür. Bu haritalama çalışmalarının ilk aşamasını üye profili ile ilgili saha araştırmaları oluşturmaktadır.

Belediye meclis üyeleri ile ilgili Türkiye'deki araştırmalar genelde tek bir belediye üzerinde yoğunlaşmaktadır. Birden fazla belediyeyi içine alan geniş kapsamlı araştırmalar ise çok az sayıdadır. Bu araştırmalar meclis üyeleri profili konusunda oldukça önemli bilgiler sunmakla birlikte, meclis komisyonlarının üye yapısı hakkında bir bilgi içermemektedir. Her ne kadar meclis komisyonları, meclis üyelerinden oluşan bir yapıya sahip olmakla birlikte, mesleki çeşitliliğin gittikçe arttığı bir toplumsal yapıda komisyon türlerine göre üye profili, karar alma sürecinin daha iyi anlaşılması ve anlamlandırılması noktasında önemli hale gelmektedir. "Marmara Bölgesi Belediye Meclisleri İhtisas Komisyonları Üye Profili Araştırması" bu kapsamda hazırlanarak uygulanmıştır. Araştırma, meclisteki karar alma sürecinde önemli yere sahip komisyonlar üzerinden yerel karar alıcıların özelliklerine farklı bir noktadan bakmayı hedeflemiştir.

1. Demokrasi Bağlamında Yerel Yönetimler

Bugün hemen hemen bütün ülkelerde yerel yönetimlere demokratik kurumların önde gelenlerinden biri gözüyle bakılır. Bunun başta gelen nedeni, yerel yönetimlerin halkın kendi kendini yönetmesine imkan veren kurumlar olmasıdır. Halk, bunu, kendi eliyle seçmiş olduğu organlar aracılığı ile yapar.¹⁸ Yerel yönetimler, kamu yönetimindeki diğer hizmet yürüten birimlerden karar organlarının halk tarafından belirlenmesi ve halka yakın bir kademede bulunmaları bakımından ayrılmaktadır. Bu nitelikleri, hizmet sunan birimler olmanın ötesinde siyasal yönlerinin de öne çıkmasını sağlamaktadır. Demokrasi ile yerel yönetimler arasındaki temel ilişki, yerel yönetimlerin siyasal boyutunda ortaya çıkmaktadır.

Yerel yönetimler; aktif yurttaşlığı geliştirmesi, vatandaşlar ve temsilciler için siyasal eğitim sağlaması, yerel temsili ve katılımı sağlaması, halka dönüklüğü geliştirmesi, yerel kimliğin oluşmasına ve korunmasına katkıda bulunması, yerel topluluk üyelerinin ihtiyaç ve isteklerini yansıtabilmesi, hizmetleri yerel koşullara daha duyarlı sunulabilmesi, yerel topluluk üyelerine güç, fırsat ve seçenek sağlaması, yerel topluluk kurum ve kuruluşları aracılığı ile yeni demokratik alanların ortaya çıkmasına katkıda bulunması gibi yönleri ile demokrasiyi güçlendiren kurumlar olarak görülür.

Demokratik bir yerel yönetim; yerel topluluk üyelerinin ortak ihtiyaçlarını karşılamak, ekonomik, sosyal ve kültürel zenginliğine ve refahına ilişkin hizmetleri görmek üzere kurulan, bu hizmetleri genel yetki ile kendi sorumluluğu altında ve yerel topluluğun yararları doğrultusunda yerine getiren, hiçbir ayırım gözetmeden insanı yerel demokrasinin temeli kabul eden, işleyişinde açıklığı, şeffaflığı, insan haklarını, çoğulcu ve katılımcı demokrasi ilkelerini yaşama geçiren yetkilerin yerel topluluğa en yakın yönetim birimince kullanıldığı, kamu tüzel kişiliğine sahip, özerk ve demokratik yönetimdir.¹⁹

Yerel yönetimler, tarihsel gelişmenin de beslediği bir anlayışla demokrasinin temellerinden özgürlük, eşitlik, temsil ve katılım gibi birçok değer daha kolay hayata geçirildiği yönetim birimleri olarak görülmektedir. Vatandaşların özgürlüklerini kullanabilmeleri için yerel düzey ölçek bakımından daha elverişli bir ortam sunmaktadır.

Yerel yönetimler, merkezi yönetim ile ülkedeki iktidarı paylaşarak anti demokratik biçimde otorite tekelleşmesinin ortaya çıkmasının ve özgürlüklerin kısıtlanmasının önüne geçerler. Bir yandan merkezi yönetimin yerel topluluk üzerinde tümüyle egemen olmasına yol açacak "atanmışlar" yönetimine, diğer yandan yerel seçkinlerin yönetmeyi sürdürecekleri bir yerel oligarşiye karşı,²⁰ iktidarın demokratik olarak paylaşılmasına imkan tanır. Merkezdeki yönetim totaliter niteliğe büründüğünde yerel yönetimler kendi başlarına direniş odağı ve muhalefet aracı haline gelebilir.²¹ Yerel yönetimler, ulusal ve yerel iktidarların mekansal düzeyde demokratik bir yapı için gerekli biçimde bölüşümünü sağlayarak, keyfi iktidarlara karşı bir denge oluşturur ve vatandaşların özgürlük alanını genişletirler. Yerel yönetimlerin karar organlarının ve bazı ülkelerde yürütme organlarının halkın oyu ile seçilmesi, onları temsil bakımından ulusal kurumlara göre çok daha demokratik bir niteliğe sahip kılar.

Demokrasinin önemli süreçlerinden siyasal katılım yerel yönetimlerde merkezi yönetime göre çok daha geniş bir çerçevede gerçekleşebilmektedir. Vatandaşlar bireysel olarak ya da örgütlü biçimde

¹⁸ Ruşen Keleş, *Yerel Yönetim ve Siyaset*, İstanbul: Cem Yayınevi, 2006, s. 61.

¹⁹ Selahattin Yıldırım, *Yerel Yönetim ve Demokrasi: Kavramlar, Yaklaşımlar*, İstanbul: T.C. Başbakanlık TOKİ Başkanlığı ve İULA-EMME Yayını, 1993, s. 37

²⁰ Oya Çitçi, *Yerel Yönetimlerde Temsil: Belediye Örneği*, Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, 1989, s. 6.

²¹ Leslie Lipson, *Siyasetin Temel Sorunları*, Çev. Fügen Yavuz, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2005, s. 301.

yerel yönetimlerin başta karar alma süreçlerine olmak üzere, tüm faaliyetlerine ölçek olarak daha fazla katılma imkanına sahiptirler. Böylece, yerel düzeyde yaşadıkları çevrenin oluşumu ve yönetimi ile ilgili taleplerini, beklentilerini, görüşlerini ve önerilerini daha kolay iletebilirler. Yerel yönetimlerin geniş tabanlı bir siyasal katılmaya imkan tanınması, ulusal düzeydeki demokrasi düzenini ve kurumlarını da olumlu biçimde besleyen bir unsurdur.

Yerel yönetim, niteliği bakımından demokrasinin yerel düzeyde gerçekleşmesi için elverişli bir ortam sağlamakla birlikte, demokrasi ile olan ilişkisi bir mutlaklık ve özdeşlik içermemektedir. Her yerel yönetimin demokratik olduğu da söylenemez. Merkezi düzeydeki otoritenin tekelleşmesine ve diktaya dönüşmesine bir engel olarak görülmekle birlikte, dikta tarzı otoriter yapıların yerel düzeyde de doğması mümkün olabilmektedir. Seçim yöntemi de tek başına yerel yönetimlere demokratik meşruiyet kazandırmaya yetmemektedir. Yerel yönetim organlarının seçim sürecinin demokratik nitelikte olması, seçim dışındaki siyasal katılma yollarının açık olması, yerel yönetimlerin merkezi yönetim, yerel halk ve kurum içi ilişki düzenlerinin demokratik biçimde ve anayasal güvence altında tasarlanmış olması ve uygulamanın da bu paralelde gelişmesi durumunda o ülkede yerel demokrasiden bahsetmek mümkündür. Yerel demokrasiden kastedilen yerel bir iktidar odağı olması değil, demokratik değerlerin ve modellerin yerel yönetimlerde egemen kılınmasıdır.

2. Yerel Yönetimler ve Siyasal Temsil

Birinin veya bir topluluğun adına davranma²² biçiminde tanımlanan temsil kavramı siyasal olarak, bir bireyin veya grubun daha geniş bir insan topluluğu adına hareket etmesini sağlayan bir ilişki biçimidir. İnsanların görüşlerinin savunulması veya çıkarlarının garanti altına alınması suretiyle temsil, yönetimin ve yönetilenlerin birbirine bağlanmasını sağlar. Temsil, demokrasiden farklı bir şeydir; temsil yönetim ve yönetilen arasındaki ayrımı kabul ederken, demokrasi bu ayrımı ortadan kaldırmayı ve halkın kendi kendini yönettiği bir sistem inşa etmeyi amaçlar.

19. ve 20. yüzyıllarda demokrasinin yayılması sürecindeki temel problemlerden biri "kimin temsil edilmesi gerektiği" idi. Temsil belli eğitim, sosyal statü, ekonomik durum, ırk ve etnik gruplarla mı sınırlı olmalı, yoksa bütün yetişkin vatandaşları mı kapsamalıydı? Bu tür sorular günümüzde siyasi eşitlik ilkesinin de genel kabul görmesinin bir sonucu olarak, evrensel oy hakkı ve "bir kişi bir oy" ilkesi ile çözülmüş durumdadır.²³ Demokrasi günümüzde hemen hemen her yerde temsilcilik sistemi ile eş anlamlı olarak ele alınmaktadır. Demokraside halkın tümü temsil edilir ve kendilerini temsil edecek olan kişiye ve temsilcilerin ne yapacağına en azından dönemsel olarak tüm halk karar verir.²⁴

Temsile dayanan bir sistemden söz edebilmek için gerekli koşullar; halkın belirli aralıklarla ve özgürce, temsilcilerini seçmesi, seçilen temsilcilerin halka karşı sorumlu olması, temsilcilerin halkın temsil edici bir örneğini oluşturmasıdır. Kısaca, temsil sisteminin dayandığı temel kavramlar seçim, sorumluluk ve temsil edicilik niteliği olmaktadır.²⁵

Temsilin sadece seçimlerde oy verilmesi ve temsilci kişinin tespit edilmesi olarak ifade edilmesi, indirgemeci bir yaklaşım olarak nitelendirilebilir. Burada önemli olan temsilci kişinin seçildikten sonra "neyi" ve "kimi" temsil ettiği sorularının cevap bulmasıdır. Temsil edilen şey, temsil edilenlerin görüşleri mi, onların çıkarları mı, mensup oldukları gruplar mı yoksa başka bir şey midir?²⁶

Temsil edilenler ve temsil edenler arasındaki ilişkiye dair farklı yaklaşım ve açıklamalar temsil ile ilgili teorilerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu teoriler şu fikirler üzerine yoğunlaşmaktadır; a) Temsilci kişinin seçmenleri karşısında ne derece özerk olduğu, b) Seçmenlerin çıkarlarının temsili ile kanaatlerinin temsili arasında bir farklılık olup olmadığı, böyle bir farklılık var ise bu ikisinin birbirleriyle nasıl birleştirileceği, c) Seçmenlerin çıkar ve kanaatleri ile ulusal çıkarlar arasında çelişki olduğu takdirde temsilci tarafından hangisinin gözetileceği.²⁷

²² Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 1988, s. 1451.

²³ Andrew Heywood, *Siyaset*, Çev. Bekir Berat Özipek ve diğerleri, İstanbul: Liberte Yayınları, s. 324.

²⁴ Barry Holden, *Liberal Demokrasiyi Anlamak*, Çev. Hüseyin Bal, Ankara: Liberte Yayınları, 2007, s. 60.

²⁵ Çitçi, s. 20.

²⁶ Heywood, s. 324.

²⁷ Holden, s. 61-62.

Demokrasi bakımından temsil edilecek şeyin, temsili sağlayan kişiye göre öncelik kazanması daha önemlidir.²⁸ Temsil edilen ile temsilci arasındaki ilişkide, temsilcinin seçmenler ile aynı nitelikte olmasından daha çok, kendini seçenlerin yargılarına paralel davranması, çıkarlarını savunması, onların taleplerine karşı duyarlı olması hususu öne çıkmaktadır. Temsilcinin seçmenler ile aynı nitelikleri taşıması konusu, gerçekleşmesi daha zor bir durumu ifade eder. Bununla birlikte, birçok adayın seçmenlerin taşıdığı özellikleri taşıdığından dolayı seçilme beklentisi içinde olduğu da görülmektedir. Özellikle, yerel yönetimlerle ilgili seçim süreçlerinde bu durum daha belirgindir.

Temsili bir demokraside halka karşı iki tür sorumluluk bulunmaktadır. Halk, seçimler yoluyla siyasal konularda kararlar almaktadır. Ancak, bunun ötesinde seçilen temsilcilerin halkın çıkar ve görüşlerini temsil etme gibi doğal bir görevi de vardır. Bu görevin yerine getirilmesinde seçimlerin çok büyük rolü bulunmakla birlikte, seçimlerin dışında da bu görev devam etmektedir.²⁹

Temsilci olan kişi, başkalarının düşüncelerinden daha çok temsil ettiği kişilerin düşüncelerini temsil etmelidir ve onlar adına konuşmalıdır. Temsilci olan kişi, belli bir durumda, temsil ettiği insanlar nasıl davranacak ise öyle davranan kişi olarak nitelendirilebilir. Eğer seçilen kişi kendini seçenlerin dili ile konuşur ise temsilcilik tam bir hale gelir. Temsilci kendini seçenleri değerlerini paylaşmalıdır. Yani onların gerçekleriyle uyum içinde olmalıdır.³⁰

Yerel yönetimler, karar organlarının ve bazı ülkelerde yürütme organlarının halkın oyu ile seçilmesi nedeniyle temsili demokrasinin önemli kurumları olarak kabul edilmektedirler. Temsil bakımından yerel yönetimlerin 4 özelliği öne çıkmaktadır; a) Temsilci ile temsil edilen arasındaki ilişkinin çok daha etkileşimli kurulabilmesi, b) Yerel halka temsilcilerini daha kolay, daha etkin ve çok yönlü denetleme imkanı sunması, c) Temsilcinin temsil ettiği halkın durumu ile ilgili ilk elden ve ulusal temsilcilere göre daha sağlıklı bilgilere ulaşma imkanı tanınması, d) Daha fazla sayıda vatandaşın temsilci olarak görev alabilmesi fırsatı tanınmasıdır.

Vatandaşların ulusal düzeydeki temsil mekanizmalarına üye seçilme yöntemiyle ya da temsilcilere görüş, öneri ve taleplerini içeren bir "girdi" ile erişimleri sınırlı düzeydedir. Yerel yönetimler ise, mekansal yakınlığın sağladığı avantaj sonucu, temsilciler ile temsil edilenlerin yüz yüze, daha yoğun ve çok yönlü ilişki kurabilmesine elverişli bir ortam sunar. Mekansal yakınlık, temsilcilere temsil ettiği topluluğun durumu ile ilgili daha fazla bilgi sahibi olabilme, dolayısıyla kendine yönelen girdileri daha sağlıklı değerlendirebilme ve çıktıya dönüştürebilme imkanı sağlar. Temsilciler, üretilen çıktılar karşısında yerel halkın tepkilerini daha kısa sürede ve gerçekçi biçimde öğrenebilirler. Bu durum yerel halkın, temsilcileri daha etkin denetleyebilmesi bakımından da önemlidir.

Tablo 4. Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Seçilmiş Temsilcilerin Sayısı

Temsilcinin Niteliği	Sayısı
Belediye Başkanı	2.948
Belediye Meclis Üyesi	34.556
İl Genel Meclisi Üyesi	3.284
Köy Muhtarı	34.305
Köy İhtiyar Heyeti	277.736
Toplam	352.829

Kaynak: http://www.migm.gov.tr/Dokumanlar/secime_girecek_adaylar.xls (09.08.2011)

Yerel düzeyde temsilcilerin, temsil ettiği kesimlerle seçim dönemleri dışındaki iletişimlerinin geliştirilmesini öngören uygulamaya dönük yaklaşımlarla desteklenmesi ve yerel halkın siyasal katılımın diğer araçlarını daha etkin kullanabilme imkanına sahip kılınması, siyasal katılım açığını azaltmak ve demokratik bir yerel yönetimin gelişmesi bakımından önem taşımaktadır. Vatandaşların kendilerini ilgilendiren tüm konularda, yerel yönetimlerin politika belirleme, karar alma ve uygulama sonuçlarının

²⁸ Anne Phillips, "Farklılığa Nasıl Yaklaşmalı: Fikirler Politikası mı, Yoksa Mevcudiyet Politikası mı" *Demokrasi ve Farklılık : Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması*, Haz. Seyla Benhabib, Çev. Zeynep Gürata ve Cem Gürsel, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı (WALD), 1999, s. 202.

²⁹ Holden, s. 61-62.

³⁰ Anthony Arblaster, *Demokrasi*, Çev. Nilüfer Yılmaz, İstanbul: Doruk Yayınları, 1999, s. 121.

değerlendirilmesi ile ilgili süreçlere çok boyutlu biçimde katılabilme fırsatına sahip olmaları gerekmektedir. Ayrıca, fırsatların varlığı kadar bunları kullanan ve geliştiren aktif bir vatandaşın varlığı da gereklidir.

3. Yerel Siyaset Bağlamında Belediye Meclisleri

Siyaset, siyasal sistemde yer alan tüm kademelerdeki karar alma mekanizmalarında var olan bir süreçtir. Bu kademelerden biri olan yerel düzey, kendine özgü bir siyasal alana sahip olarak, ulusal ve ulus üstü düzeyin birlikte oluşturduğu "yerel üstü" olarak tanımlayabileceğimiz siyaset alanından iktidar gücü, egemenlik kullanma, değerlerin üretilmesi ve paylaşılması gibi siyasetin temel konuları açısından farklılıklar göstermektedir.

Yerel siyaset, yerel düzeydeki toplumu bağlayıcı karar alma süreçlerine ilişkin, siyasal sistem içindeki unsurların rolleri ve süreci etkileme çabalarının bütünü olarak tanımlanabilir. Bu çerçevede, yerelin sahip olduğu siyasal, ekonomik, coğrafi ve sosyal özelliklerin siyaset sürecine çok boyutlu etkileri yerel siyasetin de niteliğini belirler. Yerel düzeyde alınan kararların çok sayıda insanın yaşamını ilgilendirmesi, yönlendirmesi, eşitliği, özgürlüğü, hakların dağıtımını, kaynakların ve değerlerin paylaşımını biçimlendirmesi, bu süreçleri ve süreci etkileyen unsurları önemli hale getirmektedir.

Yerel siyaset, yerele ait özelliklerin siyaset sürecine çeşitli boyutlarda yaptığı etkiler üzerine yoğunlaşır. Yerel sosyo-ekonomik özelliklerin, coğrafi faktörlerin, yerel sosyal farklılaşma yapılarının, çıkar gruplarının, yerel ve ulusal düzeyde otoritelerini belirleme ve kararlarını etkilemeye dönük etkinliklerini, otoritelerle geliştirdikleri etkileşimleri ve bütün bunların siyasetin genel görünümü üzerindeki etkilerini inceleyen bir kavram olarak öne çıkar.³¹

Kentler, yerel düzeydeki egemenliğin elde edilmesi konusundaki siyasal rekabetin önemli mekanları durumuna gelmiştir. Kent yönetimini ele geçirmek için siyasal partiler bir iktidar mücadelesi vermektedir. Ayrıca, yerel çıkarlar söz konusu olunca yerel meslek örgütleri, işçi kuruluşları, tüketiciyi koruyan örgütler vb. çıkar grupları kent yönetimi üzerinde ağırlıklarını hissettirmek için çalışmaktadır. Kent yönetimi bu niteliği ile bir çıkarlar arenasıdır.³²

Yerel siyasetin ana kapsamını etkileyen konulardan öne çıkanları; kentsel ekonomi politikası, kentsel planlama, kentsel sistemler, yerel demokrasi, sivil toplum kuruluşları, istihdam sorunu, sosyal politikalar, kentsel dönüşüm, sağlıksız kentleşme, bölgeler arası dengesizlikler, enerji sorunu, dezavantajlı gruplar, köy politikaları, yerel yönetimler ve Avrupa Birliği ilişkileri, çevre sorunları, yerel araştırmalar, konut ve yerleşme, küreselleşme, siyasal partiler ve özelleştirme olarak saymak mümkündür.³³

Yerel siyaset bağlamında belediye meclislerinde toplumu bağlayıcı karar almanın genel olarak iki farklı boyutundan söz etmek mümkündür. Birincisi, belediye meclisi gündemine gelen konuların görüşülerek karara bağlanması sürecini anlatan, teknik içeriğe sahip dar kapsamlı boyuttur. İkinci boyut ise, konunun belediye meclisi gündemine gelmeden önceki, kararın oluşması ve kararın uygulanma sürecini içine almaktadır. Bu üç süreç çerçevesinde yerel siyaset, siyasal sistem içindeki tüm unsurların rollerini ve siyasal süreci etkileme çabalarının bütünüdür. İçeren geniş bir kapsama sahiptir.

Kentlerde yerel siyasetin odağında belediyeler yer almaktadır. Yerel düzeydeki siyasal karar alma mekanizmasını oluşturan belediyeler, bu durumun bir sonucu olarak siyasal mücadelenin de odak noktasında bulunmaktadır. Belediye yönetimi hiçbir düzeyde ve anda ne ideolojik ne de ekonomik açıdan tarafsız kalmaz. Kent içinde çatışan çıkarları ele alır ve farklı düzeylerde süren mücadelenin içine girer. Böylece, belediye gerçekte ve kendi başına, karşıt toplumsal güçlerin ele geçirmek için uğraştığı bir nesne, girişilen mücadelenin karşılığı olarak görülür.³⁴ Belediyenin yönetimini elde etmek, belediyenin kendi çıkarları doğrultusunda karar almasını ve uygulamasını sağlamak, belediyenin yürüttüğü yerel düzeydeki kaynak ve değer dağıtımını sürecini etkilemek bu siyasal mücadelenin temel noktalarını oluşturur. Yerel siyasette belediyeler odağı oluşturmakla birlikte, tüm siyasal alanı kaplamamaktadır. O kentteki siyasal nitelikte faaliyet yürüten diğer aktörler de yerel siyasetin kapsamı içinde yer alır.

³¹ Haluk Alkan ve İ. Ethem Taş, *Yerel Siyasetin Dönüşümü: Afşin Örneği* İstanbul: Kesit Yayınları, 2007, s. 16

³² Can Hamamcı, "Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim Ekseninde Belediyelerimizin Yapısı ve Demokratikleşme Eğilimi", Ankara Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi, 1981, s. 50.

³³ Keleş, s. 107; M. Akif Çukurçayır, "Yerel Demokrasi ve Yerel Siyaset", *Yerel Siyaset*, İstanbul: Okutan Yayınları, 2008, s. 23.

³⁴ Hamamcı, s. 120

4. Belediye Meclis Komisyonları

Türkiye’de 2003 yılından sonra kamu yönetimi alanında görülen yeniden yapılanma çabalarının bir ürünü olarak çıkarılan 2004 tarihli Büyükşehir Belediye Kanunu, 2005 tarihli Belediye Kanunu ve Belediye Meclisleri Çalışma Yönetmeliği çerçevesinde meclis komisyonları yeniden düzenlendi. Yeni düzenlemelerde Osmanlı döneminden itibaren kullanılan meclis “encümen”i ifadesi “komisyon” olarak değiştirildi. Belediye meclislerinin tek karar organı durumuna getirilmeleri, her ay toplantı yapma yöntemine geçilmesi gibi meclisin konumunu güçlendirici düzenlemelere paralel olarak komisyonlar da daha geniş ve karar alma sürecinde daha etkin olacak biçimde düzenlendi.

Komisyonların üye yapısının daha demokratik bir süreç ile belirlenmesi, bazı konuların komisyonlarda görüşülmesinin şart koşulması, belli komisyonların kurulmasının zorunlu tutulması ve komisyon toplantılarına belediye dışından uzmanların ve çeşitli kesimlerin katkı yapabilmesine imkan tanınması bu konudaki başlıca düzenlemelerdir.

Diğer bir düzenleme denetim komisyonu uygulamasıdır. Her yıl ocak ayında meclis içinde denetim komisyonu kurularak, bir önceki yıla ait gelir ve giderlerin denetlenmesi ve meclise bu konuda rapor sunulmasını içeren uygulama, 10.000’in üstünde nüfusa sahip belediyeler için zorunlu tutulmuştur. Meclisin, belediye üzerindeki etkinliği ve denetim işlevine olumlu katkı sağlayıcı bir mekanizmadır.

4.1. Komisyonlarının Kurulması

Belediye Kanunu’na göre nüfusu 10.000 ve aşağı olan belediyelerde komisyon kurulması isteğe bağlıdır. İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000’in üzerindeki belediyelerde plan ve bütçe komisyonu ile imar komisyonunun kurulması zorunludur. Diğer alanlarda komisyon kurulması ise meclisin isteğine bırakılmıştır. Belediye Kanunu’nun ilk taslağında imar ve bütçe komisyonu kurulmasının zorunlu olması için nüfus sınırı 50.000 olarak tespit edilmişti. TBMM İçişleri Komisyonu Raporu’nda, düzenli kentleşmenin sağlanması için gerekli tedbirlerin daha küçük yerleşim yerlerinde de alınmasını sağlamak için nüfus şartının 10.000’e indirildiği belirtilmektedir.³⁵ Büyükşehir belediyelerinde, ölçek büyüklüğü de göz önüne alınarak, imar ve bayındırlık komisyonu, plan ve bütçe komisyonu, çevre ve sağlık komisyonu, eğitim, kültür, gençlik ve spor komisyonu ile ulaşım komisyonunun kurulması zorunlu tutulmuştur.

Belediye meclisi, üyeleri arasından en az 3 en fazla 5 kişiden oluşan komisyon kurabilir. Büyükşehir belediye meclisleri için komisyon üye sayısı en az 5, en çok 9 olarak belirlenmiştir. Meclis, komisyonlara üye seçiminden önce, kurulacak komisyonu ve üye sayısını belirler. Meclis komisyonlarının bir yılı geçmemek üzere ne kadar süre için kurulacağı da meclis kararında belirtilir.

Meclis, her komisyon için aynı sayıda üye seçmek zorunda değildir. Örneğin, bütçe komisyonu için 5 üye seçilirken tarife komisyonu için 3 üye seçilebilir. Komisyonların üye sayıları meclis tarafından belirlendikten sonra mecliste bulunan siyasi partiler ile bağımsız üyelere düşen üye sayısı meclis başkanlığınca hesaplanarak parti gruplarına ve bağımsız üyelere yazı ile bildirilir. Komisyon üye sayısının hesaplanmasında, her siyasi parti grubunun ve bağımsız üyelerin sayısının meclis üye tam sayısına oranlandığı bir yöntem uygulanır.

İhtisas komisyonlarına siyasi parti grupları aday gösterebileceği gibi, üyeler de parti adına komisyon üyeliğine aday olabilir. Meclis üyelerinin aynı anda birden fazla komisyonda görev yapması mümkündür. Komisyonların toplam üye sayısının meclis üye tam sayısından fazla olduğu durumlarda komisyona üye veremeyen siyasi partilerin üyeleri ile bağımsız üyeler meclis kararıyla komisyonlarda görev alabilirler.

4.2. Komisyonların Çalışma Yöntemi

Meclis ihtisas komisyonu üyeleri, seçildikten sonra ilk toplantılarında kendi aralarından bir başkan ve bir başkan vekili seçer. Komisyon, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Komisyon üyeliklerinde eksilme olduğu takdirde, meclis tarafından yeni üye seçilir. Yeni üye, yerine seçildiği üyenin kalan süresi kadar komisyonda görev yapar. Komisyon toplantılarına üst üste üç defa mazeretsiz olarak katılmayan üyenin üyeliği meclis kararı ile düşürülebilir. Partisinden istifa eden meclis üyesinin ihtisas komisyonu üyeliği de düşer.

³⁵ TBMM İçişleri Komisyonu Raporu, 26 Nisan 2004, Esas no:1/766, Karar No: 62, <http://www.belgenet.com/yasa/k5215-4.html>. Erişim: 07.06.2011

Tablo 5. Belediyelerdeki Komisyon Türleri

Komisyonun Niteliği	Azami Çalışma Süresi (Gün)
İmar	10
Bütçe	5
Eğitim, Kültür, Gençlik, Spor	5
Tarife ve Esnaf	5
Çevre ve Sağlık	5
Hukuk	5
Sosyal Hizmetler	5
Diğer	5

İhtisas komisyonları toplantılarını, meclisin toplantı süresi içinde veya takip eden günlerde yapar. Meclis toplantısını takip eden günlerde imar komisyonu en fazla 10 iş günü, diğer komisyonlar ise 5 iş günü içinde kendilerine havale edilen işleri sonuçlandırır. Komisyon üyelerine, toplantılarına katıldıkları her gün için, belediye başkanına ödenmekte olan aylık brüt ödeneğin günlük tutarının üçte birini geçmemek üzere meclis tarafından belirlenecek miktarda huzur hakkı ödenir. Huzur hakkı ödenecek gün sayısı, kanunda belirtilen toplantı günü sayısından fazla olamaz.

4.3. Komisyon Havale Edilen Konular ve Raporların Bağlayıcılığı

Belediye meclisi gündeminde gelen imar ve bütçe ile ilgili konularda karar alınabilmesi için konunun komisyonda görüşülmesi zorunlu tutulmuştur. 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 21. maddesi ve Belediye Meclisi Çalışma Yönetmeliği'nin 21. maddesi uyarınca imar ve bütçe ile ilgili gündem maddesi önce ilgili komisyona havale edilir. Komisyona havale edilmeden bu konularda meclis karar alamaz. Komisyonda görüşüldükten sonra ortaya çıkan görüş rapor halinde meclise sunulur. Komisyon raporundan sonra meclis o konuda karar alabilir.

İmar ve bütçe dışındaki konuların komisyona havale edilmesi ve komisyonda görüşülmesi ise zorunlu değildir. Meclis üyelerinin teklifleri, toplantıya katılanların salt çoğunluğunun kabulü halinde bu tür konular komisyona havale edilmeden görüşülerek karara bağlanabilmektedir. Meclis gündemine gelen konu istenirse ilgili komisyona havale edilebilir. Gerektiğinde bir konu meclis başkanınca birden fazla komisyona da havale edilebilir. Meclis dışında belediye başkanı ya da başka bir makam, görüşülmek üzere bir konuyu meclis komisyonuna havale edemez.

Meclis, ihtisas komisyonlarının raporları doğrultusunda karar almak zorunda değildir. Meclis, aynen veya değiştirerek konuyu karara bağlayabileceği gibi komisyon raporunu tamamen de reddedebilir. Her ne kadar komisyon kararlarının meclis üzerinde bağlayıcı bir niteliği bulunmuyor ise de, kararın oluşmasında ilgili komisyon tarafından incelenmesi meclis üyelerinin bilgilendirilmesi için önemli bir işlev yürütmektedir.

Komisyonlar, kendilerine havale edilen işlerle ilgili raporlarını öngörülen sürenin sonunda meclise sunmak zorundadır. Komisyon raporu zamanında meclise sunulmadığı takdirde, konu imar ve bütçe ile ilgili olsa bile meclis başkanı tarafından rapor beklenmeden doğrudan gündeme alınır. Komisyon raporları alenîdir, çeşitli yollarla halka duyurulur. Komisyon raporları, isteyenlere belediye meclisi tarafından tespit edilecek bedel karşılığında verilir.

4.4. Komisyon Çalışmalarına Meclis Dışından Katkı Sağlanması

2003 yılından sonra yerel yönetimlerle ilgili yeniden yapılanma çalışmalarının temellerinden biri olarak kabul edilen "Katılımcılık ve Çok Ortaklılık: Yönetişim" kavramlarının bir yansıması olarak meclis komisyonlarında katılımcı bir süreç öngörülmüştür. Komisyon toplantılarına meclis üyeleri dışında resmi ve sivil çeşitli kurum temsilcileri ve uzman kişilerin katılarak görüşlerini aktarmalarına imkan tanınmıştır.

Mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri komisyon toplantılarına katılabilecek kişiler olarak kanunda belirtilmiştir. Bu kişiler, oy hakkı bulunmadan kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir. Komisyon toplantıları bu kesimler dışında halka açık değildir.

İhtisas komisyonları toplantılarına kanunda belirtilen kişi, kurum ve kuruluşların katılımının nasıl gerçekleşeceği ile ilgili olarak belediye meclisi önceden genel bir karar alabileceği gibi herhangi bir komisyon toplantısı için ayrıca bir karar da alabilir. Meclisin bir karar almadığı durumlarda, meclis komisyonu süreçle ilgili gerekli tedbirleri alarak katılımı sağlayabilir.

5. Marmara Bölgesi Belediye Meclis İmar Komisyonları Üye Profili Araştırması

Meclis üyelerinin meclis gündemine gelen konulardaki araştırma ve bilgi edinme çabaları ile bu konudaki süreç altyapısının çok yeterli olmadığı düşünüldüğünde komisyon çalışmaları daha da önem kazanmaktadır. Yerel siyaset üzerinde etkili faktörlerin karar alma süreci üzerindeki etkilerinin son noktası meclis kararıdır. Komisyon raporlarının meclis kararlarına temel teşkil etmesi, bu bağlamda komisyonları daha da önemli hale getirmektedir.

Belediye meclisleri üzerine yapılan araştırmalar kadar ihtisas komisyonları ile ilgili araştırmalar da meclislerdeki karar alma süreci, meclisin kurum içindeki etkinliği ve yerel halkın yönetime katılımı konusunda önemli veriler sunmaktadır. Komisyonların üye profili, komisyon kararlarının analizi, komisyonların uzman kişilerden ve ilgili kurumların bilgisinden ne düzeyde yararlandığı, komisyon raporlarının hazırlanmasında belediye bürokrasinin katkı düzeyi, komisyon üyelerine yönelik eğitim programlarının tasarımı, komisyonların daha etkin çalışması için yapılabilecek düzenlemeler gibi çok yönlü araştırmalar bu kapsamda sayılabilir.

Marmara Bölgesi'ndeki belediye meclislerinde yer alan ihtisas komisyonlarına yönelik üye profili araştırması bu çerçevede tasarlanarak uygulanmıştır. Komisyon üyeleri eğitim, cinsiyet, meslek ve yaş gibi kantitatif ve kalitatif değişkenler bakımından analiz edilmiştir. Komisyon üyeleri profili ile ilgili araştırma kapsamında veriler sistematik bir veri toplama yöntemi olan anket kullanılarak elde edilmiştir. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde belediye meclisi ile ilgili üye sayısı, üyelerin partilere dağılımı ve üyelerin cinsiyet durumu ile ilgili sorgulama yapılmaktadır. İkinci bölüm komisyonlara ilişkin olarak düzenlenmiştir. Bu kapsamda belediyelerdeki komisyon sayısı, komisyonların adları ve komisyon üyeleri ile ilgili bilgilerin elde edilmesine yönelik sorular yer almaktadır.

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki tüm belediye meclislerindeki komisyon üyeleri oluşturmaktadır. Ancak, Marmara Bölgesi'nin diğer bölgelere göre sahip olduğu önemli sosyo-ekonomik farklılıklar, bu bölgedeki sonuçları diğer bölgelere genelleme imkânını azaltmaktadır. Bu nedenle belirlenen parametrelerle evren sınırlandırılarak "Çalışma Evreni" oluşturulmuştur. Çalışma evreni, Marmara Bölgesi'nde yer alan il ve ilçe belediyeleri olarak belirlenmiştir. Bu evrenin içinde belediye türleri bakımından büyükşehir, büyükşehir ilçe, il ve ilçe belediyeleri bulunmaktadır.

Tablo 6. Çalışma Evreni ve Örneklem

Niteliği	Grup 1	Grup 2	Grup 3	Toplam
	Büyükşehir Belediyesi	Nüfusu 10.000 ve üstü Belediyeler	Nüfusu 10.000 ve Altı Belediyeler	
il				
Evren	4	7	-	11
Örneklem	4	6	-	10
ilçe				
Evren	-	111	35	146
Örneklem	-	97	25	122

Örneklem olarak çalışma evreni içinde Marmara Belediyeler Birliğine üye olan belediyeler kabul edilmiştir. Bu çerçevede çalışma evreninde yer alan, ancak belediye birlik üyesi olmayan 24 ilçe ve 1 il belediyesi, örneklem dışında tutulmuştur. Birliğin üye sayısının büyüklüğü, örneklemin kabul edilebilir temsil niteliğine sahip olmasını sağlamaktadır. Bu çerçevede, örneklemden elde edilen veriler üzerinde yapılacak analiz sonuçlarının çalışma evrenine genellenmesi mümkündür.

Tablo 7. Geçerli Gözlemdeki Belediyelerin Nüfus Dağılımı

Nüfus Dilimleri	Toplam		Büyükşehir		İl		Büyükşehir İlçe		İlçe	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
9.999 ve Aşağısı	14	14,7	-	-	-	-	-	-	14	42,4
10.000-49.999	22	23,2	-	-	-	-	8	14,5	14	42,4
50.000-99.999	10	10,5	-	-	1	33,3	6	10,9	3	9,1
100.000-299.999	24	25,3	-	-	2	66,7	20	36,4	2	6,1
300.000-499.999	13	13,7	-	-	-	-	13	23,6	-	-
500.000-999.999	9	9,5	1	25,0	-	-	8	14,5	-	-
1.000.000 ve Yukarısı	3	3,2	3	75,0	-	-	-	-	-	-
Toplam	95	100,0	4	100,0	3	100,0	55	100,0	33	100,0

Örnekleme yer alan belediyeler üzerinde yürütülen anket çalışması sonucu geçerli gözlem sonuçları **Tablo 7** ve **Tablo 8**'de yer almaktadır. Geçerli gözlem içinde yer alan 95 belediyeden 512 komisyon ve 2.531 komisyon üyesi ile ilgili geçerli veri elde edilmiştir. Belediye türü açısından bakıldığında büyükşehir belediyelerinin tamamı, illerin %50'si ve nüfusu 10 binin üzerindeki ilçelerin %76'sından geçerli veri elde edilmiştir. Nüfusu 10 binin altında yer alan ve meclis komisyonu kurulması zorunlu olmayan ilçe belediyelerin ise %56'sından geçerli veri elde edilebilmiştir.

Tablo 8. Geçerli Gözlemin İllere ve Belediye Türlerine Dağılımı

İller	Toplam		Büyükşehir		İl		Büyükşehir İlçe		İlçe	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
İstanbul	38	40,0	1	25,0	-	-	37	67,3	-	-
Kocaeli	9	9,5	1	25,0	-	-	8	14,5	-	-
Bursa	8	8,4	1	25,0	-	-	5	9,1	2	6,1
Çanakkale	8	8,4	-	-	1	33,3	-	-	7	21,2
Sakarya	8	8,4	1	25,0	-	-	5	9,1	2	6,1
Balıkesir	7	7,4	-	-	1	33,3	-	-	6	18,2
Edirne	6	6,3	-	-	-	-	-	-	6	18,2
Bilecik	3	3,2	-	-	-	-	-	-	3	9,1
Kırklareli	3	3,2	-	-	-	-	-	-	3	9,1
Yalova	3	3,2	-	-	1	33,3	-	-	2	6,1
Tekirdağ	2	2,1	-	-	-	-	-	-	2	6,1
Toplam	95	100,	4	100,0	3	100,0	55	100,0	33	100,

Marmara bölgesinde 11 il bulunmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen geçerli gözlemin iller itibariyle belediyelere dağılımı **Tablo 8**'de yer almaktadır. Bölgenin nüfus ve belediye sayısı bakımından en büyük ili olan İstanbul geçerli gözleminde de bu niteliğine paralel olarak %40 ile en fazla paya sahiptir. Bu kapsamda büyükşehir ilçe belediyeleri kategorisinde en fazla İstanbul'dan geçerli gözlem verisi elde edilmiştir. Normal ilçe belediyelerinde ise Çanakkale, Balıkesir ve Edirne en fazla geçerli gözlem sağlanan il durumundadır.

5.1. İmar Komisyonlarına Dair Genel Bulgular

Marmara Bölgesindeki belediye meclisleri ihtisas komisyonları ile ilgili araştırmada elde edilen verilerden sadece imar komisyonları ile ilgili olanlar burada ele alınmaktadır. Saha araştırmasının diğer komisyonlarla ilgili sonuçları bu çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Bu çerçevede 95 belediye meclisindeki imarla ilgili 104 komisyon ve bu komisyonlarda üye olarak görev yapan 495 kişinin verileri

birçok değişken bakımından analiz edilmiştir. İmar komisyonlarına dair bulgular kapsamında komisyon üyelerinin eğitim, yaş, cinsiyet ve meslek özellikleri ile ilgili verilerin analiz sonuçları değerlendirilmektedir.

Bölgenin nüfus, belediye sayısı ve ölçeği bakımından en büyük ili durumundaki İstanbul, bu durumun bir sonucu olarak en büyük payı almaktadır. İncelenen imar komisyonlarının %44,2'si, nüfus bakımından bölgede %60,6 düzeyinde paya sahip İstanbul'da yer almaktadır. Kocaeli ve Çanakkale geçerli gözlemde %8,7, Bursa ve Sakarya ise %7,7'lik bir paya sahiptir. Bölgedeki diğer iller de nispeten ölçekleri ile orantılı biçimde geçerli gözlemde yer almaktadır.

Tablo 9. Geçerli Gözlemdeki İmar Komisyonlarının İllere Göre Dağılımı

İl	Komisyon Sayısı
İstanbul	46
Kocaeli	9
Çanakkale	9
Bursa	8
Sakarya	8
Balıkesir	7
Edirne	6
Kırklareli	3
Yalova	3
Bilecik	3
Tekirdağ	2
Toplam	104

Araştırmanın geçerli gözleminin %54,8'i büyükşehir ilçe belediyelerindeki imar komisyonlarına dayanmaktadır. İkinci önemli grubu %35,6 ile normal ilçelerdeki komisyonlar oluşturmaktadır. Böylece %90 oranında ilçe belediyelerindeki komisyonlara dayanan bir veri durumu söz konusudur.

Tablo 10. Geçerli Gözlem Kapsamındaki İmar Komisyonlarının Belediye Türlerine Göre Dağılımı

Belediye Türü	Komisyon Sayısı
Büyükşehir	7
İl	3
Büyükşehir İlçe	57
İlçe	37
Toplam	104

5.2. İmar Komisyonları Üye Analizi Bulguları

İmar komisyonu üyeleri ile ilgili araştırmanın bu bölümünde yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek bakımından üyelerin özellikleri analiz edilmiştir. Genel bulgular yanında daha anlamlı bilgiler elde edilmesi amacıyla belediye türüne göre yapılan analize de yer verilmiştir. Komisyon üyelerinin ayrıntılı profilinin ortaya konulması, belediye meclisindeki karar alma sürecinde önemli bir aktör olan komisyonların rolünün anlaşılması bakımından önem taşımaktadır.

5.2.1. İmar Komisyonlarının Yaş Durumu

İmar komisyonları üyeleri ağırlıklı olarak 45-54 yaş diliminde yer almaktadır. İkinci olarak ise üyeler 35-44 yaş diliminde yoğunlaşmaktadır. İmar komisyonları Marmara bölgesindeki belediyelerde yer alan diğer komisyonlara göre değerlendirildiğinde orta yaşlı bir görünüme sahiptir. Üye profilinde 25-34 yaş diliminde genç üyelerin daha fazla olduğu komisyonlar; hukuk, eğitim ve kültür ile dış ilişkiler olarak öne çıkmaktadır. Orta yaş 35-54 diliminde dış ilişkiler, ulaşım ve trafik, imar, plan ve bütçe komisyonu daha yüksek paya sahiptir. Belediye meclislerindeki zorunlu komisyonlardan imar komisyonu, plan ve bütçeye göre daha yaşlı niteliğe sahiptir. İmar komisyonunda 25-44 yaş arası üyelerin payı %37 iken plan ve bütçe komisyonlarında bu oran %41'dir.

Tablo 11. İmar Komisyonları Üyelerinin Yaş Dağılımı

Yaş Dilimleri	Oran (%)
25-34	9,2
35-44	27,8
45-54	39,7
55-64	21,3
65 ve Üstü	2,0
Toplam	100,0

İmar komisyonları ile ilgili üye yaş analizi belediye türüne göre genişletildiğinde dağılımda bazı değişiklikler gözlemlenmektedir. Büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyeleri daha genç bir profil çizerken il ve ilçe belediyeleri daha yaşlı bir profile sahiptir. Büyükşehir ve büyükşehir ilçede 25-34 yaş diliminde yer alanlar il ve ilçeye göre yaklaşık iki kat daha fazladır. 25-44 dilimine göre bakıldığında büyükşehir (%38,9) ve büyükşehir ilçe (%40,3) belediyeleri il (%20) ve ilçe (%32) belediyelerine göre daha genç yapısını sürdürmektedir. Diğer taraftan, tüm belediye türlerinin en fazla yoğunlaştığı dilim 35-44 yaş dilimi olarak görülmektedir. Orta yaşta il belediyeleri daha fazla paya sahip iken, büyükşehir ilçe belediyeleri daha az paya sahiptir.

Tablo 12. İmar Komisyonları Üyelerinin Belediye Türlerine Göre Yaş Dağılımı (%)

Yaş Dilimleri	Büyükşehir	İl	Büyükşehir İlçe	İlçe
25-34	11,1	6,7	10,7	6,0
35-44	27,8	13,3	29,6	26,0
45-54	44,4	53,3	36,7	42,0
55-64	13,0	26,7	20,4	25,3
65 ve Üstü	3,7	-	2,6	0,7
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0

5.2.2. İmar Komisyonlarının Cinsiyet Durumu

Belediye meclisi üyeleri içinde kadın üyelerin oranı Türkiye genelinde 2004'de %2,37 düzeyinde iken 2009 seçimlerinde %4,4'e yükselmiştir.³⁶ Marmara Bölgesi'ndeki belediyelerde yer alan meclis üyelerinin %8,2'sinin kadındır. Düşük bir değer olmakla birlikte, Türkiye belediye meclisleri ortalamasının 2 katı düzeyindedir. Belediye meclisi başına kadın oranı ortalaması ise %7'de kalmaktadır.

Araştırma kapsamında geçerli veri elde edilen 95 belediyede görev yapan meclis üyelerinin %9,9'u kadındır. Marmara bölgesinde belde belediyelerinin de dahil olduğu meclis üyeleri ortalaması olan %8,8'in az üstündedir. Bu oran, il ve büyükşehir ilçe belediyelerinde %11'e kadar çıkmaktadır. İlçelerde ise %7,3'e gerilemektedir. Ölçek büyüdükçe kadın temsiline de artması söz konusudur. Belediyelerdeki tüm komisyonlarda üyelerin %12,9'u kadın üyeden oluşmaktadır. Bu sonuç kadınların komisyonlarda meclisteki temsil oranlarının üzerinde bir oranla yer aldıklarını ortaya koymaktadır.

Kadın üyeler genel olarak komisyonlarda meclisteki oranların üstünde bir paya sahip iken imar komisyonunda tam tersi bir durum gözlemlenmiştir. Araştırma kapsamındaki 104 imar komisyonundaki kadın üyelerin oranı %6,7'de kalmaktadır. Bu düzey, Marmara Bölgesi'ndeki belediye meclislerindeki kadın üye oranının (%8,2) bile altında kalmaktadır.

Tablo 13. İmar Komisyonları Üyelerinin Cinsiyet Dağılımı (%)

Cinsiyet	Oran (%)
Erkek	93,2
Kadın	6,8
Toplam	100,0

İmar komisyonlarının cinsiyet dağılımı genel veriler yanında belediye türlerine göre ayrıca analiz edildiğinde il belediyeleri dışında farklı bir tablo ile karşılaşılmamaktadır. Büyükşehir ilçe ile normal ilçe

³⁶ 2004 verileri için bkz. http://www.migm.gov.tr/Dokumanlar/2004_Kadin_SecilmisSayi_ve_Oranlari.xls; 2009 verileri için bkz. http://www.migm.gov.tr/Dokumanlar/cinsiyetlerine_gore_secilmis_sayilari.pdf. (erişim tarihi: Ocak 2012)

belediyeleri aynı düzeydedir. Büyükşehir belediyelerinde kadın üyelerin oranı biraz daha düşmektedir. İl belediyesinde diğerlerinden farklı olarak %20 gibi nispeten yüksek bir seviyeye çıkmaktadır.

Tablo 14. İmar Komisyonları Üyelerinin Belediye Türlerine Göre Cinsiyet Dağılımı(%)

Belediye	Erkek Üye	Kadın Üye	Toplam
Büyükşehi	94,4	5,6	100,0
İl	80,0	20,0	100,0
Büyükşehi	93,3	6,3	100,0
İlçe	93,5	6,5	100,0

5.2.3. İmar Komisyonlarının Eğitim Durumu

Komisyon tipi çalışmalarda önemli noktalardan birisi, üyelerin komisyonun çalışma alanıyla ilgili bilgi ve tecrübe donanımının ne düzeyde olduğudur. Belediye meclisi üyelerinin eğitim nitelikleri ile komisyon türü arasındaki ilişkinin analiz sonuçları, bu konuda önemli bilgiler sunmaktadır.

Belediye meclislerinin temel komisyonu olan imar komisyonlarının eğitim profili nispeten orta düzeydedir. Lisans ve lisansüstü eğitimde imar komisyonu %57,6'de kalmaktadır. İmar komisyonundaki ilkökul ve ortaokul mezunlarının oranı (%20,2) da birçok komisyondan yüksektir.

Tablo 15. İmar Komisyonları Üyelerinin Eğitim Dağılımı (%)

Eğitim Düzeyi	Oran (%)
İlkokul	11,7
Ortaokul	8,5
Lise	17,6
Önlisans	4,0
Lisans	55,4
Lisansüstü	2,2
Toplam	100,0

İmar komisyonları üyelerinin eğitim düzeyi belediye türlerine göre analiz edildiğinde yaş ve cinsiyetteki benzer analize göre farklılaşmaların daha fazla olduğu görülmektedir. Büyükşehir belediyelerinde üyelerin eğitim düzeyi oldukça yükselmektedir. Bu tabloda büyükşehir meclisinin oluşma mekanizmasının da etkili olduğu söylenebilir. Büyükşehir ilçe belediyelerinde eğitim düzeyi değişmektedir. Lisans ve lisansüstü payı (%62,6)'da kalmaktadır. İlçelerdeki imar komisyonlarındaki üyelerin eğitim durumu genel ortalamaların altındadır. Lisans ve lisansüstü mezunlar %36,5'e ancak ulaşmaktadır. İkinci ağırlıklı grup lise mezunlarıdır. Geçerli gözlem olarak sınırlı temsile sahip il belediyelerinde genel ortalamaya yakın bir lisans mezunu payı var iken %21,4'lük ilkökul payı da dikkat çekmektedir.

Tablo 16. İmar Komisyonları Üyelerinin Belediyelere Göre Eğitim Dağılımı (%)

Eğitim Düzeyi	Büyükşehir	İl	Büyükşehir İlçe	İlçe
İlkokul	1,9	21,4	10,7	16,0
Ortaokul	1,9	-	7,8	12,8
Lise	1,9	14,3	15,2	27,6
Önlisans	1,9	7,1	3,3	5,8
Lisans	90,7	57,1	58,9	36,5
Lisansüstü	1,9	-	3,7	-
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0

Eğitim düzeyi yüksek imar komisyonlarında üyelerin çalışmalara katkısının benzer düzeylerde olması beklenirken, eğitim düzeyi daha düşük olan komisyonlarda lisans ve lisansüstü mezuniyete sahip az sayıdaki üyenin daha fazla teknik destekle katkı sağlaması ve kararları yönlendirmesi de mümkün görülmektedir.

5.2.4. Komisyon Türlerine Göre Üyelerin Meslek Durumu

Belediye meclislerindeki komisyon üyeleri profili araştırmasının en temel analizi, üyelerin meslek durumudur. Belediye meclisinde karar alma sürecinde kararın oluşmasına zemin teşkil eden raporların hazırlayıcısı olan üyelerin hangi mesleğe sahip oldukları, mesleklerin komisyonların çalışma alanları ile ilişkisi, herhangi mesleki bir kümelenmenin var olup olmadığı ve belediye türüne göre komisyonlardaki meslek profilinin durumu analiz kapsamında sorgulanan başlıca noktaları oluşturmaktadır.

Meslek analizleri bazı veri problemlerini içinde barındırmaktadır. Üyenin kendi mesleği olarak tanımladığı alan ile meclis üyesi iken çalıştığı mesleğin aynı olduğuna dair kesin bilgi bulunmamaktadır. Meşgul olduğu meslek farklı olmasına rağmen, mezun olduğu eğitim kurumunun kendisine verdiği unvanı kullanmak yaygın görülen diğer bir durumdur. Meslek konusunda belli bir kriter ve standart bulunmadığından tanımlama üyenin inisiyatifine bırakılmış durumdadır. Bütün bu problemlere rağmen, anketlerden elde edilen veriler komisyon üyelerinin meslek özelliklerine dair önemli bilgiler sunmaktadır. Meslek verilerinin yukarıda belirtilen veri problemlerini içinde barındırması nedeniyle genel nitelikteki gruplandırmalar tercih edilmemiştir. Dönemler itibarıyla mesleklerin oranları çıkarılarak daha yüksek düzeydekilerin tablolastırıldığı bir metot izlenmiştir.

Tablo 17. İmar Komisyonları Üyelerinin Meslek Dağılımı (%)

Meslek	(%)	Meslek	(%)	Meslek	(%)
Avukat	2,4	İmalatçı	0,2	Serbest	5,9
Doktor	0,2	İş Adamı	1,0	Şehir Plancısı	0,2
Eczacı	0,6	İşçi	1,4	Tekniker/Teknisyen	1,6
Eğitimci	0,6	İşletmeci	0,8	Tekstilci	0,8
Emekli	10,9	Mali Müşavir/Muhasebeci	0,8	Ticaret	7,3
Emlakçı	0,2	Medya Çalışanı	2,0	Turizm	0,4
Esnaf	12,5	Mimar	13,9	Yönetici	2,2
Ev Hanımı	0,2	Mühendis	24,8	Ziraatçı	1,2
Halkla İlişkiler	-	Müteahhit	2,8	Diğer Meslekler	3,2
İktisatçı/Ekonomist	0,6	Sanayici	0,6	Cevapsız	0,4
				Toplam	100

İmar komisyonu üyelerinin meslekleri içinde mühendisler %24,8 ile ilk sırayı almaktadır. Bu sonuç üzerinde imar komisyonlarının teknik çalışma alanı kadar, mühendislik mesleğinin içinde barındırdığı çeşitliliğin de etkisi kabul edilebilir. Nitekim, imar komisyonlarında mühendis kategorisinde yer alanların %67'si mühendis, %12'si harita mühendisi, %7'si makine mühendisi biçiminde kendini tanımlamıştır. Kuşkusuz %67'lik mühendis tanımlaması içinde de mühendisliğin farklı alanlardaki uzmanlıklarının olması muhtemeldir.

İmar komisyonlarında ikinci sırada yine imarla doğrudan ilgi kurulabilecek mimarlık (%13,9) mesleği gelmektedir. Esnaf (%12,5), emekli (%10,9) ve serbest meslek (%5,9) sahipleri imar komisyonunda ilk beş içinde yer alan diğer mesleklerdir. Bu durum, belediye meclislerindeki genel üye profilinin bir yansıması olarak görülebilir. Emeklilerin de mühendis veya diğer bir meslek sahibi olması da mümkündür.

Siyasal partiler, meclis üyesi aday listelerini hazırlarken meclisin iki önemli komisyonu olarak kabul edilen imar ile plan ve bütçe komisyonlarını öncelikli olarak dikkate almaktadırlar. Bu iki komisyonun çalışma alanlarına göre uzmanlık sahibi kişiler aday olarak belirlenmekte ve belediye meclisi seçimlerinde listede ilk sıralarda yer bulmaktadır. Bu yaklaşım, belli bir ölçeğin üzerindeki belediyelerde siyasal partiler için seçimlerde uygulanan temel stratejilerden biri halini almıştır.

Meclis komisyonları türüne göre üyelerin meslek analizinde ikinci aşamayı belediye çeşitlerine göre verilerin değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Belediye türüne göre yapılan analiz sonuçları genel sonuçlardan farklılık göstermektedir. İmar komisyonları üyeleri içinde mühendis ve mimarlar toplamda %38,7'lik paya sahiptir. Bu oran büyükşehir belediyelerindeki imar komisyonlarında %77,8 gibi yüksek bir

orana çıkmaktadır. Diğer meslekler oldukça düşük temsile sahiptir. Eldeki veriler, büyükşehirdeki mühendislerin büyük çoğunluğunun inşaat mühendisi olduğunu göstermektedir.

Mühendis ve mimarlar, büyükşehir ilçe belediyelerinde %41,8 ve il belediyelerinde %50 düzeyindedir. İlçe belediye meclislerindeki imar komisyonlarında ise çok farklı bir tablo karşımıza çıkmaktadır. En fazla paya sahip ilk üç meslek esnaf, emekli ve serbest meslek olarak sıralanmaktadır. Mühendis ve mimarların oranı %19,3'de kalmıştır.

Tablo 18. İmar Komisyonları Üyelerinin Belediyelere Göre Meslek Dağılımı (%)

Büyükşehir		İl	
Meslek	(%)	Meslek	(%)
Mühendis	53,7	Mühendis	28,6
Mimar	24,1	Esnaf	21,4
Emekli	3,7	Mimar	21,4
Serbest	3,7	Emekli	7,1
İktisatçı/Ekonomist	3,7	Ticaret	7,1
Medya Çalışanı	3,7	Mali Müşavir/Muhasebeci	7,1
Avukat	1,9	Tekniker/Teknisyen	7,1
Eczacı	1,9		
Mali Müşavir/Muhasebeci	1,9		

Büyükşehir İlçe		İlçe	
Meslek	(%)	Meslek	(%)
Mühendis	27,4	Esnaf	23,1
Mimar	14,4	Emekli	19,2
Esnaf	8,5	Serbest	11,5
Ticaret	8,5	Mühendis	10,3
Emekli	7,8	Mimar	9,0
Müteahhit	4,1	Ticaret	7,7
Yönetici	4,1	İşçi	3,8
Avukat	3,7	Ziraatçı	3,8
Serbest	3,3	Tekniker/Teknisyen	2,6

Ekonomik seçkinlik ve imar faaliyetini bir arda temsil eden müteahhitlerin belediye meclisindeki üyelikleri ve özellikle imar komisyonunda yer almaları, yerel siyaset konusundaki tartışmalarda sıkça gündeme gelmektedir. Araştırma verilerine göre imar komisyonlarında genel olarak müteahhitlerin oranı %2,8'dir. Bu oran büyükşehir ilçe belediyelerinde %4,1'e kadar çıkmaktadır. Müteahhit olduğu halde kendini mimar, mühendis ya da diğer mesleği ile tanımlayanların da olabileceği dikkate alındığında, bu oranların daha yükselmesi söz konusudur.

Bir şehirde müteahhitlik faaliyetinde bulunan kimselerin, imar düzeni konusunda belediye meclisi tarafından alınacak kararlara temel teşkil eden raporları hazırlayan bir komisyonun üyesi olmasını etik ilkeler ile bağdaştırmak mümkün değildir. Benzer durum imarla ilgili faaliyet gösteren ticari bir kuruluş ile ilişkisi bulunan mühendis, mimar ve diğer mesleğe sahip üyeler içinde geçerlidir.

Sonuç ve Öneriler

Belediye meclislerindeki üyelerin genel üye profili yanında, karar alma sürecinde temel role sahip, çekirdek kurul niteliğindeki meclis komisyonlarının üye profili de önemli bir çalışma alanı durumundadır. İhtisas komisyonları, aynı zamanda daha etkin çalışma gösteren meclis üyelerinin de yer aldığı kurullardır. Bu çerçevede tasarlanan Marmara Bölgesi'ndeki belediye meclislerinde yer alan ihtisas komisyonları üye profili araştırması ile önemli bulgular elde edilmiştir.

İmar komisyonlarının yaş durumu diğer komisyonlara göre orta seviyede yer almaktadır. Bununla birlikte, büyükşehirlerdeki belediyelerde gençlerin oranı yükselmektedir. Meclis komisyonları, meclislerin üye yapısına paralel olarak erkek egemen bir görünüme sahiptir. Bu durum imar komisyonlarında meclis ve diğer komisyonların profiline göre çok daha belirginleşmektedir. Kadın

üyelerin imar gibi önemli bir komisyona pek tercih edilmediği, diğer komisyonlara daha çok seçildiği anlaşılmaktadır. İmar komisyonu üyelerinin eğitim düzeyinin %60'a yakın oranda lisans ve lisansüstü dilimde yer alması teknik bir komisyon bakımından olumlu görünmektedir. Bu oranların imar konusundaki teknik konuların daha karmaşık bir hal aldığı büyükşehirlerde daha yüksek oranlara çıkması da bu çerçevede değerlendirilebilir.

Kamu görevlilerinin meclis üyesi seçilmesi önündeki engeller, meclislerdeki meslek çeşitliliğini ve uzmanlığı da azaltan bir etkiye sahiptir. Büyükşehirlerdeki belediyelerde bu durumun meclislerdeki etkisi sınırlı iken ilçe belediyelerinde bu etkiyi açık olarak görmek mümkündür. İlçe belediyelerindeki komisyonlarda esnaf, emekli ve serbest meslek sahiplerine dayanan yapının varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Bununla birlikte, Türkiye'de özel sektörün gelişme düzeyi bu durumun olumsuz yansımalarını gittikçe azaltmaktadır.

İmar komisyonu üyelerinin meslek özellikleri, teknik yönü ağır basan bir kurul niteliğine ve Türkiye'deki genel meclis üyesi profiline paralellik göstermektedir. Mühendislik gibi teknik meslekler ilk sırada yer almakla birlikte, esnaf, emekli ve serbest meslek sahiplerinin de önemli oranda varlığı bu durumun bir göstergesidir. Büyükşehirlerdeki belediyelerde teknik mesleklerin oranının artması önem kazanmaktadır.

Belediyelerde komisyon üyeleri belirlenirken etik ilkelere dikkat edilmesi önem taşımaktadır. Aslında bu yaklaşımı, meclis üyesi adaylarının tespitine kadar götürmek daha yerinde bir yaklaşımdır. Üyelerin mesleği ile komisyonun çalışma alanı arasındaki ilişki, üyelerin görevlerini tarafsız ve objektif biçimde yapmalarını zedeleyecek bir nitelikte olmamalıdır. İmar komisyonu-müteahhit üye ilişkisinde olduğu gibi etik ilkeleri zedeleyen üye profilleri, yozlaşma olgusuna kadar gidebilecek etik açığına neden olabilmektedir.

İmar komisyonu üyelerinin eğitimleri ve mesleklerinin komisyonun çalışma alanına paralel bir nitelikte olması önemli bir durumdur. Ancak bu noktada, meclis üyelerinin seçimlerden sonra eğitim programları ile desteklenmesi, komisyon üyeliklerinde muhalefete mensup üyelere de çoğunluk durumuna bakılmaksızın yer verilmesi, komisyonlar oluşturulurken üye ile komisyon çalışma alanı ilişkisinde etik ilkelere dikkat edilmesi, bürokrasi ile komisyonlar arasında sağlıklı bir ilişki düzeninin kurularak bilgi akışının etkin işletilmesi ve komisyonlar tarafından yazılan raporların meclis üyelerine karar öncesinde yeterli düzeyde bilgi verecek nitelikte olması belediyenin kurumsal yapısı içinde önemli noktalaradır.

Meclis gündemine gelen bir konu üzerinde görüş bildirme konumundaki komisyon üyelerinin, iç çevre yanında belediye dışındaki çevre ile de sağlıklı bir ilişki düzeni içinde olması önem kazanmaktadır. Komisyon üyelerinin, Belediye Kanunu'nda da öngörülen çerçevede, toplumun çeşitli kesimlerinin, uzmanların, üniversite, kamu kurumları ve kent konseyi gibi organizasyonların görüşlerini almaları raporların niteliğini zenginleştiren bir yöntemdir.

İmar komisyonu belediye paydaşlarının bilgi ve görüşlerini ifade etmeleri noktasında adeta bir organizatör ve moderatör rolüne sahip olmalıdır. Bu yaklaşım, "kim yönetir?" sorusuna "halk için temsilciler yönetir" cevabının verilebilmesi için bir ön koşul durumundadır. Komisyon üyelerinin profil çeşitliliği, bu ilişkilerin geliştirilmesine olumlu katkı yapabilecek bir unsurdur. Şehirdeki bir çok kesimle şeffaf, formel ve demokratik bir yaklaşımla kurulacak ilişkiler imar komisyonlarına ve meclise, çıkar grupları tarafından şeffaf olmayan, informal ve kamu yararına aykırı biçimde yapılan girdilerin etkisinin azaltılması bakımından bir güç sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Alkan, H. ve İ. Ethem Taş (2007). *Yerel Siyasetin Dönüşümü: Afşin Örneği* İstanbul: Kesit Yayınları.
- Arblaster, A. (1999). *Demokrasi*, Çev. Nilüfer Yılmaz, İstanbul: Doruk Yayınları.
- Aron, R. (1995). *Özgürlükler Üzerine Deneme*, Çev. Turhan Ilgaz, İstanbul: Kesit Yayıncılık.
- Çitçi, O. (1989). *Yerel Yönetimlerde Temsil: Belediye Örneği*, Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.
- Çukurçayır, M. Akif (2008). "Yerel Demokrasi ve Yerel Siyaset", *Yerel Siyaset*, İstanbul: Okutan Yayınları, ss. 15-36.
- Türk Demokrasi Vakfı (1992). *Demokrasi Nedir*, Çev. Levent Köker, Ankara.
- "European Governance, A White Paper", http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0428en01.pdf, Erişim: 25 Şubat 2012.
- Görmez, K. (1997). *Yerel Demokrasi ve Türkiye*, Ankara: Vadi Yayınları.
- Hamamcı, C. (1981). "Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim Ekseninde Belediyelerimizin Yapısı ve Demokratikleşme Eğilimi", Ankara Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi.
- Heywood, A. (2006). *Siyaset*, Çev. Bekir Berat Özipek ve diğerleri, İstanbul: Liberte Yayınları.
- Holden, B. (2007). *Liberal Demokrasiyi Anlamak*, Çev. Hüseyin Bal, Ankara: Liberte Yayınları.
- Keleş, R. (2006). *Yerel Yönetim ve Siyaset*, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Lipson, L. (2005). *Siyasetin Temel Sorunları*, Çev. Fügen Yavuz, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Phillips, A. (1999). "Farklılığa Nasıl Yaklaşmalı: Fikirler Politikası mı, Yoksa Mevcudiyet Politikası mı" *Demokrasi ve Farklılık: Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması*, Haz. Seyla Benhabib, Çev. Zeynep Gürata ve Cem Gürsel, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı (WALD). ss. 199-219.
- TBMM İçişleri Komisyonu Raporu, 26 Nisan 2004, Esas no:1/766, Karar No: 62, <http://www.belgenet.com/yasa/k5215-4.html>. Erişim: 07.06.2011.
- Türkçe Sözlük* (1988). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Varol, M. (1989). *Yerel Siyasetin Demokratikleşmesi*, Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Yıldırım, S. (1993). *Yerel Yönetim ve Demokrasi: Kavramlar, Yaklaşımlar*, İstanbul: T.C. Başbakanlık TOKİ Başkanlığı ve IULA-EMME Yayını.